

Van egy Németországunk

Föl kellene idéznem a hatvanas évek hangulatát.

Föl, azokat az olajos padlójú, sivár tantermeket, melyekben a marsall képe és a csupasz égőkre rakódott légyszar izzása jelentette a fényt. Persze, ez a Délvidéken akkoriban mellékes körülménynek számított. A boltokban még kocsikenőcsöt és ostorszijat árultak – a krumplicukor elmaradhatatlan sziklájával együtt –, mi pedig, kisdíakokként elég gyakran hallhattuk azt, hogy az ember meghódította a világot. És arról írtunk házi feladatot: milyen is lesz az életünk kétezerben? És orunkban a krumplicukor, az ostorszij meg a kocsikenőcs összekeveredő illatával, a nyikorgó kerekek által fölka-vart portól sem zavartatva magunkat, próbáltuk elképzelni az úrhajókat, miközben arról elméltünk, hogy nekünk leírhatatlanul szép és könnyű lesz az életünk, hiszen az összes munkát gépek és robotok végzik majd el helyettünk, mi pedig tubusokból fogunk étkezni, az úrhajósokhoz hasonlóan, és az összes gondunkat-bajunkat a gombok nyomogatásával oldjuk majd meg.

A megszenvedettség nélküli, az erőfeszítéseket nélkülöző életre készítették bennünket – és a gombnyomogató jövőt, a tanulj-hogy-ne-kelljen-dolgoznod-jövőt elképzelő kisdíakok többsége valóban nem tudott mit kezdeni a nagyszülők kérges, bütykös tenyerével, munkában elnyomorodott kezével, a diplomok küszöbén kéregető koldusok megtört tekintetével, a novemberi temetőben világló gyertyák erdejével.

Mindezt sokan az életünkbe nem illő dolognak érezték, hisz a Holdra szállás pillanatában ugyan kit érdekelhetnek a nyikorgó kerékagyak, a fekete kendős, önmagukban motyogó öregasszonyok, a mindent belepő por.

Föl kellene idéznem a hatvanas évek hangulatát, azokat az éveket, melyekben indokolatlan remény teltette a levegőt. Azokat az éveket, melyekben ismét, ki tudja már hányadszor, mellékessé váltak a legfontosabb dolgaink itt, a Délvidéken. Melyekben kézlegyintéssel intéztük el mindazt, ami a miénk. Ami a miénk lehetett volna! Igen, csupán arról mondtunk le, hogy be- népesítsük, hogy étellel fedjük ezt a vidéket, mely a szülőföldünk.

Mert az otthonról, a hazáról, a családról, röviden: a jobb életről mondtak le mindazok, akik a jobb élet reményében külföldön, idegenben keresték a jobb életet, a boldogulásukat.

Mennyi mellébeszélésnek, hazugságnak kellett itt összegyűlnie, lerakódnia, a véráramba kerülnie ahhoz, hogy ezrek, tízezrek, százezrek higgyék azt: jövevényként, megalázottan, emberi méltóságukról lemondva is boldogulhatnak.

Ezrek, tízezrek, százezrek búcsúzkodtak akkoriban a kocsmák zajában, vagy magányukba dermedve a pályaudvarokon, és szálltak föl a Nyugat felé induló vonatokra. Ezeknek az embereknek a távozását állami apparátus könnyítette meg vendégmunkára indulók fölöslegessé váltak az önmagát legemberközpontúbbnak hirdető közösségben. Egyszerűen nem volt rájuk szükség. Leírták őket. Világútlevelet kaptak!

Ismerős, nemde? Századunk történelme, mintha másból sem állna, csupán abból, hogy valahol valakik fölösleggé válnak, hogy valahol valakiket leírják. A hatvanas évek végére, a hetvenes évek elejére felénk az illetékesek átmenetileg mellőzték a durvább módszerek alkalmazását. Semmi megfélemlítés, semmi kitoloncolás, semmi tűzfegyver a leírtakkal szemben. Elvégre szabadság van! Mindenki oda utazik, ott szerez tapasztalatokat, ott él, ahol akar. Azokban az években munkaközvetítéssel, szervezett orvosi vizsgálattal stb. tessékelték ki finoman a fölösleget Európának általunk lakott térségéből.

Ki az, aki közülünk, délvidékiek közül, elmondhatja azt, hogy egyetlenegy közeli ismerőse, rokona hozzátartozója, barátja se vállalt munkát Nyugaton? Mondjuk Németországban. Nincs ilyen!

Hát éppen ezért mindannyiunknak van egy Németországa. Ezzel a Németországgal csinján kell bánunk, mert teli van ellentmondással, kibúvóval, titkolt sérelemmel és mellébeszéléssel. Ez a Németország nem hagyja magát a sarokba szorítani, igyekszik megfoghatatlanná válni.

Ez a Németország nem nagyon hasonlít a tankönyvekben, lexikonokban bemutatott Németországhoz.

Ez a Németország jobbára a betűvetéshez nem szokott kezek által megírt levelekből, tarkaságtól nyögő üdvözlőlapokból, sok-sok bővliből, nyalánságból, karácsonyfadíszből, műanyagból kiöntött fautánzatú vázából, cigarettát tojó számból, fűtyszóra csipogva válaszoló kulcstartóból, muzsikáló öngyújtóból, pornófüzetből, farkát ugrató szerzetesből, meglepetés-tojásból és sovány vigaszból áll össze.

Ennek a Németországnak többnyire vendégmunkások, vendégmunkásaink a szereplői.

Akik számtalan fakulásnak indult színes fényképen, beporosodott magnó- és videoszalagon őrzik mindazt, ami arra emlékeztet szelíden, hogy gazdájuk is otthon volt, hogy ő is tartozott valahová egykor.

Az én életemet az autó tette tönkre. Megúsztam idáig a kocsikázást egyetlen koccanás, karcolás nélkül, senkibe sem szaladtam bele. Engem az autó zavart meg, annak a levét iszom egész életemben.–

Suttyó legényke voltam a hatvanas évek végén. Apám akkor ment ki Németországba. Vendégmunkásnak. Ő azt hajtogatja, hogy a szegénység kényszerítette ki Nyugatra. Nem éreztem azt a szegénységet, amiről ő mesél. Nekünk itthon mindig volt mit ennünk, ruházódásra is telett.

Szóval, az apám kiment Németországba dolgozni, és a szabadságára autóval jött haza. Erre mindig emlékezni fogok. Éppen nyár volt, egy hatalmas szelet görögdinnyével birkóztam, már csak a szemem kívánta azt, amikor apám nyugati autójával befordult poros utcánkba. Egy világoskék Taunusszal érkezett meg, az volt az első autója. A nővérem a nyakába ugrott, puszilgatta, én meg zavaromban tovább ettem a dinnyét.

– Szevasz öcskös, jól vagy? – kérdezte –, ám a válaszomra már nem volt kíváncsi. – Itt van az autónk – mondta. A hatvanas évek végén az autó a gazdagodás szimbóluma volt. Az autó megnövelte a tekintélyemet az utcánk gyerekei előtt. Én is fölvtágtam arra, hogy nekünk autónk van. Persze, több lett az irigyem is : az egyik lány alaposan el is tángált! – Azt hiszed, hogy neked mindent szabad, ha a szüleid Németországban dolgoznak! – ordibálta, én meg csak álltam a kör közepén, a többiek nevetésében, miközben hátam mögött valaki egy békát tett az ingembe. Muszáj volt sírnom.

A következő nyáron már egy még szebb, még fényesebb autóval jött haza az apám, akire egyre büszkébb voltam. Ott állt a kocsi az udvarunkban, és én éj-

szakánként kiszöktem hozzá. Simogattam, tapogattam a holdfényben. És arra gondoltam, hogy most már nekünk milyen jó .

No, apám éppen azon a nyáron kérdezte meg tőlem, hogy szeretnék-e velük menni Németországba. Mivel, ugyebár, én már nagyfiú vagyok és rám akarnak hallgatni, nem szeretnék azt, ha később őket hibáztatnám. A nővérem maradni akart. Ez egy kicsit megzavart, de végül is azt mondtam nekik, hogy vigyenek magukkal Németországba. Az autó miatt döntöttem így. Arra világosan emlékszem, hogy az autónk csillogása hitette el velem azt, hogy Németország nagyon gazdag ország, hogy ott nekem jobb sorom lesz.

Németország valóban gazdag ország, csak ahhoz a gazdagsághoz nekünk vendégmunkás-gyerekeknek nem sok közünk volt. Itthon befejeztem a hatodik osztályt, utána Németországba kerültem. Csak pár szót tudtam németül. Nem értettem azt, amit a tanár magyarázott. Ott teljesen más „szisztémában” megy az iskola, mint nálunk, ami engem nagyon megdöbbenett. Mi ott, a német iskolában alig feleltünk. Hébe-hóba felszólított bennünket a tanár, de a feleletünket nem osztályozta. Nem emlékszem arra, hogy bárki is megbukott, osztályt ismételt volna az általános iskolában. Az első sikeremet nyolcadikos koromban éltem át, akkor dicsért meg először a tanár. Helyesírásból 19 hibám volt, az egyik német fiúnak pedig 25. Hát erre végtelenül büszke voltam. A kilencedik osztályban már jobban értettem” azt, amit a tanár magyarázott. Akkor került közénk egy újabb jügó vendégmunkásgyerek, akivel nem nagyon tudtam szót érteni, mert nagyon gyengén beszéltem a szerb nyelvet.

Kevés barátom volt. Itthon a figyelem középpontjában szerettem lenni, ott pedig arra törekedtem, hogy minél észrevétlenebb maradjak. Nem mondhatom az osztálytársaimra azt, hogy lenéztek engem, de nem is barátkoztak velem. Közömbösen viszonyultak hozzám. Nem foglalkoztatta őket az én világom. Az általános iskolában csak két német barátom volt. Az egyik egy ötgyerekes családból származott, rövid ideig barátkoztam vele. A másikkal meg akkor vesztem össze, amikor tönkretette a villanygitárom erősítőjét.

Egyszer ez az utóbbi barátom megkérdezte, hogy mit kaptam születésnapomra? A válaszomon, azon, hogy csak tíz márkát kaptam, hatalmasat kacagott. Persze, akkor még nem tudtam azt, hogy a németeknél nagyon nagy ünnep a születésnap. A nyolcadikosok már legalább egy biciklit kaptak születésnapjukra. Vagy egy magnót . Németországban a születésnap az

ajándékozás napja. Nálunk otthon állandóan csak spóroltak, állandóan csak a pénzről folyt a szó, ami nem foglalkoztathat egy kamaszt. Németország számomra nem volt egy gazdag ország, hiszen nagyon kevés zsebpénzt kaptam ott. Magyarul is vészesen felejteni kezdtem. Pénz híján a szórakozóhelyekre sem járhattam kortársaimmal. Üres zsebbel tekertem apám lelobbant biciklijét, báméskodtam – ez volt az én szórakozásom.

Aki Németországban külföldi, az külföldi marad élete végéig, hiába veszi fel a német állampolgárságot. Sokáig hiányzott az a kutyaugatás, amit esténként otthon hallhattam. Németországban nincs lekvár főzés, pálinkafőzés. És disznótor sincs. Meg szárkúp sincs... Hogy megőrülhet az ember egy szárkúpnak! Nem ismerek olyan vendégmunkást, aki nem rontotta el az életét. A nővéremet nem bolondította meg az autó, ő itthon maradt. És úgy érzem, hogy neki nem kellett annyiszor megalázkodnia, mint nekem.

*Kellemes és Boldog Húsvéti Ünnepeket kíván
Anyukátok és Apukátok mesziről*

erezetek magatokat jól most ezen az ünnepen nálunk nélkül ha most így kel ének leni menyetek be a cukrászdában és vegyetek süteményt amelyet akartok és egyetek ünnepejtek úgy mint régen menyetek el a templomba. Aranyos gyerekeim kislányom írod a levélbe hogy mit vehet a pézen hajol tudom írtam már idefigyel Csilagom a házinéninek oda acbelőle százat a másikk százból meg Húsvétra ujjjatek Józsinnak ruhát vegyél magadnak amit akarsz de anya akar neked küldeni neked egyforma divatos kis kabát és nadrág ától a Zsabljai embertől ha én nem megyek mert várom minden pillanatba hogy meg kapom a papírjajimat és azt el kel vinnem haza elrendezni ha haza mentek meglásáttok a hejzetet mama ha nem ment ki a nenájékhoz akkor adj neki egy tíz ezer dinárt Apu irt neki egy értelmes levelet most várjuk a választ most már meg értetük egymást költőpénzetek nem lesz meg írjátok és akkor küldünk csak jók legyetek minden jolesz vigyáz a szemedre ne ne erőtesed este anyit tanulás is meg az a verseny is amejik fontosab csak azt csinád sok szór csókol beneteket

Szüléitek írjátok

Kedves Kis lányom

21 . V. 1970 Hannover

Üdvözöllek, és kívánok sok szerencsét az egészséged rendben hozására amit értesültem az edigi levelekből elég roszul álsz, vigyázál magadra, mert eztet nem lehet pijacon venni, no meg értem hogy ebben ugye te nem vagy okolható amire te gyengélkecs, nézed és követeld hogy gyogyicsónak legyél e-rélyes.

Tudatom veled hogy mamára elég jó csalódást hozott a nap ugye szerda van. anyu nekem sürgönyözte hogy szerdán jön közben nem jött meg. ezek szerint holnap fog majd jöni, így most én vagyok ugye a buta persze mert a sürgönyt most dolgoztam át hogy az van rajta (szerdán megyek várjál) persze ő akkor indul Récéről és csütörtökön ér ide én persze autót fogadok mert 25 km vagyok Manővertől ez cirka 25 márka holnap megint 25. no nem baj egy szó enyit meg ér, a (megyek) héjét, (érkezem meg) került 25 márkába meg 3 órábérbe 15.be, jó lesz ha holnap is ez lesz akkor magyarul bebaszot. minden nap várni, közben én megyek át Hamburgban dolgozni 8-án úgy hogy ere a cimre ne írjatok mostmár esetleg röktön ha meg kapod a levelet akkor még ide ér ere a cimre. ez ittend nagyon szép hej ahol most vagyok anyád majd el meséli ha haza megy, a Jozira vigyáz ha haza mész kérdez után hogy viselkedik és ha rós baszbele mond hogy én hatalmaztalak fel, most soraim zárom maradok szerető apád a távoban: sokszor csókollak

Apád

Kedves kicsi lányom

70. Vho 22 . kén

A legjobbakban találjon e pár sor írásom Tudatom veled hogj én szerencsésen meg érkeztem Apuhoz csütörtökön félháromkor Apu várt az álomáson nagyon meg örült egjik kolegája kocsival elvit benünket haza egy gazdag kis faluba nagyon szép szép hej csak nem sokáig fogunk it leni átköltözünk oda ahova montam csak ide irjál még nem irom megamásik cimet Kislányom meg értőjék legyetek vigyáz mindenre Jozsikára különösen menyetek el sétálni moziba vezesed el minden héten agy neki egy kis pézt hogy legyen nála birjon veni uzsonát mert nagyon nehéz vol elgyüni Józsi nagyon sirt de én is noviszádig alig bírtam lecsilapodni vigyáz rá nagyon it küldök Manyikám egy üres lapot nem akartam raja írni inkább írd meg a tibinek apu is meg van elégedve vele szép koma azt mondja Varga Mamá-

nak is irok Józsinak is most ráérek Apu el ment dolgozni magam vagyok házinénivel nem tudok beszélgetni mostan egy kicsit akor irok mindenfelé aztán varogatom Apuholmiját öt órára ér haza akora főzök mást nem tudok most irni kislányom nagyon sok szór csokolunk Apu meg Anyu a meszi távolból írjal mingján Csilagam ha meg kapod

Tudatom veled hogy leveled vagyis az üdvözlő lapod meg kaptam pontosan születés napomra. 28. 4 órakor Nagyon meg örültem hogy mégis csak van valakim aki gondol rám oda haza tudod 2 hétig minden nap vártam a levelet de nem jött. az öcsi levele meg érkezett 2 napái később anyujé 8 napái később de azért mind ide ért. Édes lányom lehet hogy te is el ítélsz épen úgy mind a többiek amiért nem írok csak ritkán, meg próbálom neked ezt most meg magyarázni, de ezt az egyet titokban kel hogy tárcsád azért hátha még here ál közöttünk egy új élet anyádal. Édes kis lányom én ittend mindent meg tudtam hamburgban hogy anyu és Péter miket csináltak a Péter el mesélte a szerb társainak dicsekete hogy ő miben eredményes a nőknél többek között úgy a feleségemnél is, nagyon fáj ez nekem anyád már haza ment mikor ezt meg tudtam ittend még volt velem nem volt kedve a városban jöni mert farát volt. persze délelőt a Péterei oda volt a városban minek velem is délután, mindent látam mikor meg halottam mi volt az ok, keten voltunk az álmáson kísérők de nem tudom ki volt az igazi, tudod bánt nagyon az idegjeim össze roncsolodtak nem bírok kapni hajtási engedéljhez orvosi vizsgát az ideg orvostól, most még újból az egészet csinálni 110 márkába kerül de talán sikerüi tudom hogy értelmes vagy és meg érted te ezt lányom, régen tudom azért élünk anyádal óján roszul otthon tudod mikor ott hagyot benünket akor úgy volt hogy evei a szarai össze ál de vissza lépet a muki, nem akarom szét zúzni a békénket kis lányom ezt mind elfelejtem lasan titeket akarlak valahogy életre indítani talán majd sikerül ecer jó kereset-hoz jutnom akor utol érek minden mulasztást, írjad meg röktön hogy a levelet mege kaptad és neked fogok küldeni minden hónapban 100 márkát zentára De anyád megne tudja, aztat jegyezd meg és a házi néninek mond meg hogy nehogy elárulja ha anyád elmén hozád. nekik is küldök majd, jelenleg roszul álok mert ez a szar kocsi kigyulad és van bőven károm Vén akartam haza menni és el fucsant persze most beteg szabacságon vagyok 15éig de minden nap járok sugarazni a fülem és már háromszor húzták le a genyet a job orom lukán a szinuszról azt mondja azért nem hallok de hála Istenek tényleg here jöt a fülem anyira mind volt azt

mondja hogy még fog javulni erőgépeket használok meg kamilával párolom 3 naponta az orom meg a fületem ecere, 4 napig óján beteg voltam hogy nem bírtam fel kelni a baleset után nagyon bántott azt hitem öngyilkos leszek teljesen kétségbe estem nagyon sokat segít rajtam egy szlovák fiju főzöt ápolit szeret nagyon sokat tetem neki tolmácskodtam neki az attó vételnél és ami csak volt meri én kisegítetem a nyelvel tudod én jól beszélek németül többet mind akik 2 éve it vannak de még többet kel tudnom mert ahoz hogy tudjak németül még sokat kel tanulnom holnap megy haza a Péter és majd küldök tőle levelező lapokat 10 darabot a Pisti sógorod majd el viszi figyeljed lányom nem e olákodik ara felé véletlen az a nagyon szép alak én meg mondtam it neki ha valamit meg tudok feldarabolom paprikásnak könyveld el, ezt amit mondtam, úgy próbálj a családba avatkozni, lehet hogy nem mer többet sémit próbálni, Kislányom nemondjál semit senkinek nem bírtam ki hogy ne tudjad miért vagyok óján nagyon idegen az otthonomhoz. ha véletlen meg halok elmondhatod anyunak, sokszor csókolak Marikám a Viszont látásig tanuljál sokat hogy könyeb 'legyen az életed ha férjhez mész, ecer, csokol apád

Aranyos kis lányom.

a leveledből nagyon értelmes szavakat olvastam és nagyon boldog vagyok hogy volt bátorságod mind le fektetni azokat ami problémád és azt is hogy mi a távlatod. Ezek után édes kis lányom most látom csak igazán hogy mégis van aki szeret hiszem hiszem azt hogy a kis fiam is mád meg érti ezt ha most nem később amikor ő is fogja tudni hogy az emberek szerelméből van az egész világ akinek ez nincs az óján lesz mind én aki oda atam a szívemet anyátok kezében hogy vigyázon rá és ápolya szeretettel, így van ez mikor az ember kabz"i szeb szivet talál a régít eldobja, nem gondolkozik hány esztendeje őrizte és mindég őszintén dobogott neki csak mégis utólag csaló és lasan hazug is let, szegény szívem kis lányom hogy is birt enyit ki most kérdezem minden pézem amit kerestem a család kaszájában ment, nekem a cigaretát is számolták tudod kicsi bogaram te ezt mind látom és meg is érted azt is látom

sokszor csokolak. Apukád

*Kedves Kis lányom!*25. X. 1970
Hamburg.

Tudatom veled hogy a 16án irt leveledét megkaptam 20án. egyik barátom jelentette van leveled, meg lepődtem az első pillanatban mert most az utobi időben nagyon egyedül voltam , nem jön levél hazuroz igaz hogy én sem törekettem írni mert nagyon elvagyok készülve ara hogy mindent befejezek, nincs nekem senkim aki őszintén szeret úgy éreztem eztet. és mindenki hamisan képlagosan mosófog azon hogy menyire hiszékeny bolond vagyok. Tudod édes kis lányom amit eltűrtem anyátoktól azt értetek tettem mert kicsikék voltak kellett hogy felnőjetez először, hála Istenek élj őt az az idő is te nagy vagy. Már az öcsi is felcseperedet. édes lányom nekem csak ti vagytok ketten mostmár és értetek mindent meg fogok teni, vissza lépek a normális emberek közé és egy új erővel neki fogok a ti védelmezésetek lesz a célom ki fogok tartani még adig talán hogy nektek igazi jövőt biztosítósak. Marikám édes nem szabad elkeseredned ezután majd meg látod te, hogy én téged menyire szeretlek vártam ezt tőled, hogy ecer át orjentaloc hozam hiszen te édes nem is vetted figyelemben azt én meg értem hogy minden anyagit amit kapsz anyádtól azt én adtam csak az ő kezével, hát ezentúl azt az én kezemből kapod akinek a keze nem rezege ha a gyerekének kel pénz. elvárom ami csak problémád van először hozam fojamodjál és biztos lehec a segítségre. nagyon sajnállak hogy ilyen nyomoruságban küzdöttél edig és nem tudtam irjad meg lányom hányadikán kaptad meg a pénzt, még aznap röktön fel adtam a címedre 120 Márkát a posta csekel bemész a bankban és meg kapod a dinárt íráj róla menyit kapsz és hogy elégé egy hónapi kiadásra hogy hazuroz ne kérjél Anyádtól semit sem, ruhára fotkosztra és a tüzelőre meg a sulira, én veszem magamra a gondjaidat, amit nem lát előre aztis irjad meg, bebizonyítom hogy én majd gondoskodik rólad és mindened lesz, 30 fok a szobába és stb. a Vilany kutyát neked küldtem meg 2 pár harisnyát a mintást vigyáz a kutyára azt spanyol országban vettem, vigyis onat ered nincsen sok, 7000 dinár a mi pénzünkben ha akarod karácsonyra viszek még egyet ha lehet érte kapni 15000 dinárt akor majd el adod, Most lasan soraim zárom Sok jó egészséget kívánok kis lányom vigyázál magadra, sokszor csokolak.

Apukád

Leveleimet vigyázd anyád keze ügyétől, hátha még egy szer viza tér csak engem szeretni de nem a pénzemért, kor majd megbocsáj-tok neki.

Kedves Lányom

15. XI. 1970

Soraim jó hangulatban találjon vagy adjon ha épen nincs, kívánok jó egészséget és a többit azt magad nézed hozzá, én jól vagyok és dolgozok 10 órát napon-ta sötétben megyek regei és sötétben haza, it most hama sötétedik és későn virad fél-hétől fél hatig este a gyárban vagyok, elég szép munkát csinállok, a rakéta kilövő telepre készítünk motorokat és szereljük össze hajokra áram fejlesztő dinamókat stb szóval igazi szak munka ez csak félek hogy nem birok tudásai megálni a hejemet mert it tudod sokat kel tudni, törekszek kis lányom a szabad időmben a rajzokat tanulmányozom itthon, it vannak ezek a fíjatalok most jöttek az iskolából ki jól értik és akarnak tanítani tudod ittend jó pénz van 6,70 brutó pénz tiszta 5,30 meg van 1100 Márka lesz a havi túlórával, de ezért kelis kapaszkodni Továbbá kislányom a leveledet meg értettem. Hát tudod lányom azt amit irsz ara anyunak nem lesz alkalmá neked meg mutatni mert azt ő tőlem sohasem fogja meg tudni hogy én neked küldök valamit, eztet majd te lányom megtudod később és raj ősz hogy neked mije apukád van Menyire erős döntései vannak és kitartó nem szabad azal hogy vádoljál hogy nem birtam elhagyni a cigarettát, sose nem is akartam. Másban mindenben merek álni. Legyél nyugöt lányom minden rendben lesz. Az amit soroltál azok nem problémák csak íráj mondtam ha hijány van én meg te azt biztos meg fogjuk oldani. Mert azért apunak tudod mindég volt pénze kicsi lányom csak...Boldogsága az sose volt elég az héjét más jutót, pénzért nem birtam kapni hijába volt. Wan még reményem talán még lesz egy kicsi a hátra lévő éveimben.

Nomost írok egy kalandot a múlt héten 12-én 3/4 12kor pont, az üt keresztződésnél a rendőr le állitot a kocsival, én meg áltam 15 mperc után egy nagy szisztémás kocsi belém szaladt hátulról és úgy ki löt a rendőr melől mint egy rakétát, a kocsimnak az egész hátuját szét baszta én lefékeztem 100 métere a színhejtől mert az ülései együt hátra száltam a hátsó ülésre mire előre ugrottam ugye elmentem 100 métert ki száltam volt mit nézni tudod it óján gyorsak a rendőrök mire körül néztem it voltak radarok riadoznak nekik úgy van be állitva ha ütközés van azonal működik szóval oda jötek köszöntek guten tag, én mondom nekik Das is ject moment sajze tág. hol van a koléga kérdezik, őt ál, mondom meg alapították hogy a sváb a bűnös most várom mi lesz a biztosítónak megkel csináltatni a kocsit, ha meg kapom a Végzést majd meg írom. hatalmas ütést kaptam 5 napja már lasan de még mindég fáj a fejem eből a szempontból az utobi időben nagyon sok

rész jut. ez a kocsni nagyon jól volt ment mint a gojó. so-
raim zárom maradok szerető apád. csokolak

Már asszony voltam, amikor először láttam repülő-
lőt. Kinn kapáltunk a határban és jött a repülő zúgva.
Félbehagytuk a munkát, kiszáradt torokkal integettünk
neki. Gondoltuk, akármilyen kicsiknek is látszunk, a pi-
lóta észrevesz bennünket. Olyan ritkás felhő volt fölöt-
tünk, amin át lehetett látni, ezért integettünk annyira.
Arra sokáig még gondolni se mertem, hogy egyszer
én is repülni fogok. Fönről, repülőből látni a világot -
ezt nem nekem találták ki, magamra nézve ezt elképzel-
hetetlennek tartottam.

És itt van! Ma már elmondhatom azt is, hogy
többször utaztam repülővel. Hogy szálltam, mint a ma-
dár. Ki gondolta volna!

Igaz, azt sem tudtam volna akkor elképzelni,
hogy az unokáimmal nem tudok majd szót érteni. Hát ez
is megtörtént velem! Teljesen kiismerhetetlen lett a vi-
lág. Semmiben sem bizhat az ember, semmit sem tud-
hat előre.

A gyerekeim Németországban dolgoznak, hoz-
zájuk mentem repülővel. Németországban ért az a
meglepetés, hogy a legkisebb unokám már nem értette
a szavaimat. No, ez még semmi! A másik unokámat
meg én tanítottam meg németül olvasni. Pedig én egy
írastudatlan asszony vagyok. Ezt adja még hozzá.

Néztem ott kint, Németországban, hogy estén-
ként állandóan bőg az unokám. A fiam kérdezgeti tőle a
leckét, a bőgésnek meg nem akar vége szakadni. Nem
birtam sokáig cénnával. – Te, ez a gyerek németül ta-
nul, te pedig magyarul akarod feleltetni! – mondtam a
fiamnak.

– Maga csak ne zóljon bele! – így ő. – Ha olyan
jól tudja, próbálja meg, foglalkozzon vele!

– Majd meg is próbálom – hagytam rá, nem akar-
tam még jobban fölidegesíteni.

Másnap, mint aki megkergült, csak járkáltam le-
fől a lakásban. Még jó, hogy senki sem látott. Járkálás
közben fedeztem föl az egyik sarokban azt a nagy, mé-
teres vázát, mely dugig volt tömve mindenféle csokolá-
déval. – No, majd én megmutatom nektek – morogtam
félhangon, mint aki nem tiszta, és arra a gyerekekre gon-
doltam, aki a legfelsőbb emeleten lakott. Elég anyátlan-
nak látszott. Azt a német fiút, aki idősebb volt az uno-
kámnál, amikor ment föl a lépcsőn, éppen az iskolából
érkezett, szépen be is hívtam hozzánk. – No, gyerekeim
– magyaráztam neki kézzel-lábbal – látod-e, hogy mi
van ebben a vázában? Nézd meg! Ami itt van, az mind
a tied lesz, ha olvasol egy kicsit az unokámmal. Bele is

ment a gyerek. Nem tudott, ugye, mit kezdeni magával.
És olvasott az unokámmal. Naponta két-három csokit
adtam neki. Hát így tanult meg az unokám németül ol-
vasni. Hazaindulásom előtt kérdezte is tőlem a fiam: –
Mama, mi az úristent csinált maga ezzel a gyerekkel?

– Miért? Megy neki a lecke?

– Megy, de hogy tanította meg, amikor németül
se tud? Csak hallgattam. Minek említsem neki azt a vá-
zát, amellyel senki sem törődött. Tele volt összeroppant
mikulásokkal, gyönyörű színes papírba csomagolt nyu-
szi tojásokkal. Banános csokikkal, melyekben - ha sen-
ki sem eszi őket – előbb-utóbb összesorvad a banán.
Az a rengeteg nyalánság úgyszólván a tűzben kötött volna
ki. – Hogy tanítottam meg, amikor még írni sem tudok?

– Nem a te eszedhez való az - gondoltam, de
nem mondtam hangosan. Csak rándítottam a vállamon.

Sokan azt gondolják rólam, hogy egy nagyvilági
csaj vagyok, aki a kelleténél többet fiúzik, cigizik és
iszik. Erre mondom én: nem nagyvilági, hanem csak
egy szerencsétlen sorsú lány vagyok.

Zabigyereknek születtem. Nem kellettem a szüle-
imnek. Azt hitték, tönkre fogom tenni a karrierjüket. Nem
tudom, akadályoztam-e őket -érvényesülésükben, ho-
gyan alakult volna a sorsuk, ha vállalnak engem? Erről
hülyeség gondolnodni.

Anyám Nyugatra sodródott, ma is ott él. Kezdet-
ben gyámszülők neveltek. Aztán egy emlékezetes csa-
ládi perpatvar után nagyszüleimhez kerültem. Róluk
csak jót mondhatok. Velük nagyon jó a kapcsolatom.
Hogy anyámmal milyen? Semmilyen. É-vente egyszer
meglátogatott, mindennel elhalmozott. Rengeteg játé-
kom volt. Játékaim közül legjobban az egyik úrhajós já-
tékot szerettem, mely egy rakétából, pontosabban: egy
holdkompból állt, melynek kinyílt az ajtaja, kijött belőle
az űrutas, fordult néhányat, aztán sietett vissza. És be-
csapódott mögötte az ajtó. Anyám, ahhoz az űrutashoz
hasonlóan, fordult néhányat a holdbéli tájon. Úgy érez-
te ő magát itthon, mintha a Holdon járna. Fordult néhá-
nyat és már rohant is vissza.

Apámat egyszer láttam. Azóta még jobban sze-
retem. Tudom róla, hogy egy fantasztikus ember. Pedig,
amikor megszülettem, nem ismerte el az apaságát. Le-
tagadott. Az ő alakja foglalkoztat engem igazán. Nagy-
szüleim, amikor már felnőttem, kezembe adták azt a le-
velét, amelyikben letagad. Szeretem azt a levelét! A leg-
fontosabb emlékeim között őrzöm. Irodalmi stílusban
írta. Azt hiszem, az ő természetét örököltem. Ismerőse-
im meséiből formáltam meg magamban édesapám
alakját. Nem álomkép volt az, döbbenetesen egybevá-

gott valós alakjával. Húszéves koromban találkoztam vele. Véletlenül futottunk össze Németországban. Szép, fiús mosollyal közeledett anyámhoz. Abban a pillanatban, amikor észrevett mellette, elillant a mondén-sága. Rágyújtott. Engem is megkinált, aki- a tükörképe vagyok, annyira hasonlítok rá. Egész este el akartam neki mondani, hogy szeretem. Hogy elfogadom olyan-nak, amilyen. Hogy nem várok tőle semmilyen magya-rázatot. Kimagyarázkodást. Az volt a legnagyobb élmé-nyem, amikor a szemébe néztem. Mindjárt tudtam, hogy közünk van egymáshoz. Hogy cinkosok vagyunk. Hogy én apám folytatása vagyok.

Az én édesapám egy lázadó, cinikus értelmiségi volt. És könyörtelen – ez a legjobb kifejezés! –, velem szemben is könyörtelen volt. Belebukott saját lázadá-sába. És azt is láttam, hogy csak megjátssza a nagyvi-lági férfiút, a lezserséget. Valójában egy megtört ember.

Nem tudtam betelni a nézésével. Megkérdeztem tőle: – Még mindig arra biztatod a gyerekeket, hogy vág-ják le a vendégek kabátjáról a gombot, hogy öltsek ki a nyelvüket, hogy köpjenek a vasárnapi levesbe...– Hogy köpjenek a vendégek kabátja zsebébe – folytatta a sort. És nem tudta rólam, hogy elitélem-e ezt a magatartást? Vagy csak tetszik nekem a játék. A leglényegesebb dol-gokat nem tudta rólam.

Sokan azt gondolják rólam, hogy egy nagyvilági csaj vagyok. Nem. Én az apám lánya vagyok, és meg-játsszom a lezserséget. Szerencsétlen sorsomat palás-tolom csupán, azt, hogy nem találom a helyemet. Pe-dig itt van valahol az én helyem, azt tudom, mert nem akarok Nyugaton élni. Nem akarok rövid időre kiszállni itt, mint az az úrhajós a holdkompból.

Nem holdbéli táj a szülőföldem, ahol csak néhá-nyat fordul az ember.

Már nagyon fiatalon bele voltam bolondulva a nyelvekbe. Tanultam is őket nagy-nagy lelkesedéssel: a német mellett az angolt, még az olaszba is belekap-tam egy kicsit. Nem csak azért, mert ezen a világon egyedül a nyelveket érdemes rosszul is tudni, nem csak azért. Én mindig vágytam a nyugati életre. Ha már nem beszélhetek állandóan az anyanyelvemen, akkor in-kább egy világnyelvet választok. Meg a nyugati lehetőségek is vonzottak. Turistaként érkeztem meg Németor-szágba a hetvenes évek elején. A barátomnál laktam, aki hiába akart, nem tudott rajtam segíteni, mert egyik napról a másikra leállították a vendégmunkások befoga-dását a nagy olajválság idején. Elég jól gagyogtam már akkor is németül, ám hiába néztem át az újságokban a

hirdetéseket, hiába telefonáltam össze-vissza, mun-kaengedély nélkül senki sem akart velem szóba állni.

Közben az én haverom meg összeállt egy görög nővel. Nem maradhattam a nyakukon. Adott némi pénzt, kétszáz márkát, hogy utazzak haza. Nem azért jöttem ki, hogy lógó orral visszamenjek. Elbúcsúztam a haveromtól, még a vonatra is fölszálltam, hogy aztán minél gyorsabban leugorjak róla, még az első állomá-son. Azt a kis pénzt gyorsan elvertem. Az éhezést el tudtam viselni valahogy, de cigaretta nélkül már nem ment. Akkor határoztam el, hogy leütök, hogy kirabolok valakit. Nagyon el voltam keseredve, csak így juthatott eszembe ez a lehetőség. Akkoriban jó erőben voltam, boksoltam, a karate is közel állt hozzám, meg tudtam magamat védeni, hogy ezt finomabban mondjam.

Kinéztem egy sötétebb utcát, a fene egye meg, nem volt mindegy lesben állni annál a kiskocsmánál, melyben még mozogtak. Záróra körül járhatott az idő. Nagyon ideges voltam, e-gész testemben reszkettem. Aztán kijött a kocsmából egy lassúbb, nehezebb moz-gású ember. Idősebbnek, elég részegnek látszott. Jobb, hogy nem nő, gondoltam, mert még azt is rámfognák, hogy meg akartam erőszakolni.

Magabiztosan a nyomába eredtem. Az utca ki-halt volt és sötét, ahogy az a nagykönyvben meg volt ír-va, az áldozatom pedig még le is lassította a lépteit. No, akkor egy hatalmasat a nyakába sóztam. Megállt, de nem esett össze. Teljes erőmből, olyan igazi karate-ütéssel, még egyszer a nyaka közé csaptam. Az a két ütés már egy lovat is leterített volna, de annak a palinak meg se kottyant. A harmadik ütésem után is állva ma-radt, pedig abba már mindent beleadtam. Nem akartam hinni a szememnek. Megfordult.

– Mennyit akar? – sziszegte. Teljesen meg vol-tam semmisülve, ilyen nincs a világon.

– Húsz márkát – mondtam neki kapkodva. – Ha húsz márkát ad azonnal eltűnök.

– Csak húsz márka kell?

– Nagyon éhes vagyok – mondtam neki.

– Így már értem – fordult felém teljes arccal. Az-tán elbeszélgettünk. Még vacsoráznai is elvitt.

Így tudtam meg, hogy a nyaka gipszben volt, hogy a vállain is gipsz volt, ezért mozgott annyira ne-hézkesen. Ezért nem tudtam leütni. Megértette a hely-zetemet, össze is barátkoztunk. Munkát szerzett ne-kem. Meg akart téríteni. Még a templomba is elcsalt.

Hát így is kezdődhet egy barátság. Azóta én semmin sem csodálkozom.

Húsz évet nyomtam le Németországban, ahol nem süt a nap, az emberek szív nélkül járnak az utcán, és a virágnak nincs szaga. Illata. Ezt mindenki, a német is mondja. Ott nincs se szív, se lélek, ott csak csináni kő. Az ítélet a legmagosabb pont: mindenkit ítélnék. Mindenre vigyáznak a törvények országába. Nem vót könnyű ott kint, ahun nagyon egyedű van az ember. És áponi köll a barátságot is, ha nem akarsz teljesen magadra maradni. Mert utoljára oda lukadtunk ki, hogy érted... Hogy akiket itthon le se köpné, olyanokká barátkozta.

No, ott vót a Jóska, a bánáti gyerek. Hát az úgy kibaszott velem, hogy abba hiba nem vót. Bent üt az autóba. Mellettem. Én hajtottam. Mindent látott, a balesetet is látta. Nyert ügyem vót. Mégse tudtam a bíróságon bebizonyítani azt, hogy nem a magam hibájábú hajtottam bele abba a németbe. A tárgyaláson a barátom, az én legjobb barátom ellenem vallott. Azt mondta, hogy ű semmit se látott. Hogy ű a féklámpákat se látta. Úgy fét szegíny! Azt hitte, hogy abbú baja lesz, ha Németországba egy német ellen vall. Nekem meg ki köllött fizetnem a kárt, azt az 1200 márkát. Hát ilyenekké barátkoztam. Mondtam is neki többszó: ha mink Jugoszláviába lennénk, le se köpnének téged, mert te arra se szógátára, hogy leköpjelek, mert az külön munkát ad nekem. Hát ilyenekké barátkoztam. Ha vótak is hibák, ilyenekké köllött barátkozni. Mert kint rájuk vagy utalva. Egymásra vagytok utalva.

Annyiszó ráfizettem a barátokra. Eccé, legények vótunk ugye, ementünk Újvidéken barackot lopni. Én vótam a legkönnyebb, a legkisebb, engem tettek be a kerítésen. Jövök ki, teli az ingem barackkal, hát azok a kurva rendőrök meg nem ott vannak, mán vártak rám. A barátom meg, aki besegített, azt magyarázza a rendőröknek, hogy nem ismer. Hogy akkó látott előszó, amikó megkértem, hogy tegyen át a kerítésen, mert beejtettem valamit. No, nekem ott kint is ilyen barátaim vótak. Inkább kárt csinátunk egymásnak. Istenem! Hányszó át köllött alakúni az embernek! Az új helyzetbe mindig át köllött alakúni. Amikó nyugdíjas lettem, hazagyüttem, akkó is át köllött alakúni. És minden átalakulás egy tönkremenés. A régi ismerősök mind meg vannak öregedve, őszüve: összetört emberek. Nem együtt öregedtünk meg, nem sok közös témánk van. Mások a gondjaink is. Akik Németországbú kapják a nyugdíjat, hogy mondjam, azok Jugoszláviába dúsgazdag embereknek számítanak. Ilyen az élet: az egyik embernek sikerül, a másiknak nem. Aki ráadó vót, annak nem vót rossz Németországba.

Csak azoknak nem sikerút, akik spekulantok vótak. Azok melléfogtak. És nem lehetett ugrani, a kritikát szívre venni. Csak hallgatni köllött. Meg nyomni köllött. Mert aki az utcára kerút, az nézhetett, az nehezen kapott munkát, pláne, ha idősebb vót.

No, nagy árat fizettünk mink a mostani jólétünké. Meg milyen jólét az, amelyikbe potyognak a bombák? Se itt, se ott. A fijam Németországba betegedett bele. Egy idegroncs lett, az idegjei mondták fő a szógálatot. Főmondtak neki, abbú lett a baj, abba betegedett bele. Ekezdett mindenfelé leveleket irkání. Mindenfelé. Pízt kért. Egybű ebaszta. Gyütt hozzá egy nagyszakálú, biztos arra kötötte. Le bírsz vele űni, elég okosan beszél, akkó gyün rá valami, ha nem akarod evállalni azt, amit mond. Akkó kijabál. Bérött egy gyönyörű kis házat a város szélin. Kirakta a hangszórókat az ablakba, oszt azt a bitvisz zenét fölerősítette, tökig főhangosítottá. Jaj, hogy zengett az égisz utca. Az a nő éne köt, aki részegségre adta a fejit. Teleordibálta az utcát, amikó kezd a vihar erősödni a tengeren, tombolt a zenébe oszt belecsapott a villám. Kigyütt hozzá az az orvosféle, a cihológus is, de az én fijam csak röhögött rajta. Rá köll hagyni szeginykémnek elég baja van. Ha belemelegszik valamibe, nem bir leáni, míg rád nem erőlteti az igazát. Összeszaggatta az anyja fényképeit is. Később azt mondta, hogy majd szebben lefényképezi az anyját, hogy majd fiatalabb lesz a képen, mint az életben. – Én mindent birok csinálni – mondta –, mert én vagyok a Jézus. Ne hencegj! – fenyegetett meg –, mert amid van, az általam van. Mert én akartam, hogy legyen.

Egy alak járt hozzá, egy szakálás alak, arra mondta, hogy ű a Jézus. Valamilyen banda vezére lehetett az az alak. Akartam vele beszéni, de nem lehetett, tele vót drógáva. Összetört mindent a fijamná, mert a fijam rázárta az ajtót. Szenvedett a drógátú az a szakállas három napig. Borzasztó vót. Ezt is túl köllött élni.

No, azé szép is vót, nem csak csúnyaság. A németekné nagyon mén a születésnap. Eccé meghívtak a házigazdáék is a házassági évfordulójukra. Kibérőtek egy hajót, délután ötkő szálltunk fő a hajóra, nyóckó vót a vacsora és éccaka egyig tartott a hajókázásunk. A kapitány meg mindig mondta, hogy hun vagyunk. Szépen ki vót világítva a hajó, hát az rettenetesen gyönyörű vót.

Nem kő idegeskenni, le kő vetni a problémákat. Egy nyugdíjas annak örüljön, ami van.

Mi külföldiek, gasterbeiterok, ledógoztuk a napi tíz órát. A német asszonyok nem nagyon dógoztak annyit. Napi két órás munkát még csak vállaltak, esetleg

napi négy órát, no mondjuk négy órát még ledógoztak valahun, de nem kapaszkodtak annyira a munkájé. Nevelték a gyerekeiket. Ott a 14-15 éves gyerek már fölöttnek van véve, nem él együtt a szüleive. Kiskorú még a gyerek, fiúgyerekekre gondolok, nőekkel él együtt, a szülő meg fizetheti neki az albérletet. Hát ott ez így megy.

A német nők itt nem nagyon bírnák ki. Nem szokták ük meg azt a sok munkát, amit itt e köne végezni. Hát itthon dunsz-tóni is köll! Amikó átglyütt hozzám őszszel a német házigazdánk felesige, hát az majdnem rosszú lett az irigysigtű. Mutogattam neki az én kicsi spajzomat, teli vót befőtte, meg azok a gyönyörű uborkák, paprikák... Tátva maradt a szája. A német asszonyok tán még egy csirkét se tudnának levágni. No, igaz, én se vágtam még csirkét Németországba. Meg, ami nagyon hiányzott: a kövér kacsma mája! Aszongyák, hogy Németbe minden van, hát kövér kácsamáj, az nem vót, az nincs. Ott nem szabad tömni a kacsát.

Mondom, csak mink dógoztunk annyit. Törökök vótak velem meg portugálok. A törököket lenézték, pedig ük is dógoztak, mint az állatok. Engem se nagyon birtak, mert én szépen beszétem azzá a törökké is. Mikó ment haza végleg az egyik török asz-szony, hát megsirattuk egymást. Tizenöt évig egy firmába dógoztunk, nem vót vele vitám, jó lelkű asszony vót. Megsiratuk egymást, mert többé nem találkoznak. Hát ük csak hallgattak, nyeltek eleget. Nem mertek vitába száni. Fétek.

Én néha megmondtam nekik a magamét. Olyankó nagyon meglepődtek, de nekem abbú nem lett bajom.

Eccé egy török fiatalember, nem vót rossz ember, én-velem szembe a törökök is jók vótak, a török is nép, olyan nép, mint a többi, no az a fiatalember, a fene egye meg, megvágta a kézit. Késsé dógozott. Egy halgyárba a kés az szerszám, ahun késsé dógoznak, ott nem olyan nagy valami az, ha valaki megvágja a kézit, könnyen megvan a baj. De az egyik német már nem birta ki szó nekű, mingyá rátamadott.

– Mije nem vigyázó, ha késsé dógozó! – kijabát rá, mint egy gyilkosra.

– Mit kijabász te? – szótam rá. – Ha te dógozná késsé, teveled is megtörténne.

– Mé nem bir vigyázni! – háborgott a német, akkó már láttam, hogy féti a gúnyját.

– Majd mingyá bemén az irodába, hogy bekössek nekije a kézit – nyugtattam a németet, de ű csak morgott tovább.

– Birsz vigyázni! Még ez a szar török vér bepiszkol-ja a pulóveremet!

Hűű! Ember, mintha egy kést vágtak vóna belém. E-kezdtem kijabáni, de már az eszemné se vót ám.

– Hallod-e Jürgens! – ordítottam torkom szakadtábú. – Hallod-e Jürgens! – mer annak hittak, Jürgensnek. – A te NÉMET véred is éppen olyan szar, mint a TÖRÖK.

Olyan csönd lett, de olyan CSÖND. Tita, a munkavezetőnk az új java a hátamba szúrt, hogy hallgassak. De akkó már nem lehetett engem leállítani. – Akarsz valamit? – néztem rá olyan mérgesen, pedig nagyon jóba vótunk. – Ez rád is vonatkozik -mondtam neki a többiek előtt.

Senki se szót akkó vissza. Ehallgattattam ükét.

Nem vót könnyű a németországi munka, olyan túl rosszul se érezhettem magamat, mert fiatal!, négy ven éves vótam, nem több. Csak a munkaengedélyünköt ne kellett vóna évente hosszabbítani! Az nehezemre esett. Amikor azt mondták AUSLAND, minden összerándult bennem. A munkaengedély meghosszabbításánál vót egy félkarú. No, az a félkarú, mikor már látta a piros passzusokkal, hogy menyünk, az úgy ordított, mint egy sakál. Jó, első évben még nem nyitottam ki a számat. Második évben, mikor mentünk, vótunk egy páran, megint ordított. Torkaszakadtából üvöltözte, hogy neki elege van a jugoszlávokból. Neki ÍGY, neki ÚGY! NEKIÚGY! Ahogy mondja a magyar, én kutyahályval vótam megkenve, vártam egy darabig, aztán nyugodtan közbeszóltam

– Álljon már meg! – integettem neki. – Meg tudná mondani, hogy maga miért kiabál?

– Hogy beszélés? – fordult felém.

– Én lassan, de maga kiabál.

– Tudod – aszondja, nem is magázott, pedig a német mindenkit magázni szokott –, tudod te azt, hogy én Belgrádban vesztettem el a kezemet?

– S én vágtam le?. Az háború v.ó.t. .HÁBORÚ,„Egyesé” még a világon se óvtak, amikor maga elvesztette a kézit. Én már akkor éltem, de vannak itt fiatalabbak is, akik még akkor nem éltek. Ők a bűnösök?

– Hallgasson! – szólalt meg az idősebb ember, aki a félkarúval dolgozott, aki addig egy árva szót se szólt. – Hallgasson, mert nem írja alá a munkaengedélyit!

– Hanem, hát nem – mondtam neki. – Tudtam, hogy a gazdám befolyásos ember, hogy szüksége van ránk.

Az a félkarú meg csak morgott, mondta a magáét az ablaknál. – Most már alá fogja írni – súgtam annak a fiatalabb kolléganőmnek, aki velem együtt dolgozott a konyhán, ő is ivánovai vót, egy faluból” jöttünk, összetartottunk –, ha meglesznek a munkaengedélyeink, jól alája fogok neki húzni. – Ne bolondulj meg, ne hozd ránk a bajt! – suttogta, miközben a félkarú a megmaradt bal kezével aláírta az egyik papirt, félrelökte azt, aláírta a másikat és, rám nézett, összeszedte a szemöldököt, úgy nézett rám.

– Könnyen kiabál maga – csaptam felé.

– Miért? – üvöltött fel.

– Hhm, hát azért, mert a német nem túlórázik. A németet nem érdekli a TÚLÓRA. A német még egy mosatlan poharat is képes otthagyni, ha letelt a munkaideje. Mi meg dolgozunk, mert nem spacirozni jöttünk Németországba, hanem dó-goz-ni!

– Milyen nemzetiségű vagy?

– Ott a nevem. Én nem vagyok ICS-VICS, a szerbek neve végződik VICSRE.

– Nem német?

– Magyar vagyok, dél-bánáti magyar.

Úgy nevelték az asszonyok, visszamentünk, s az egyik még a gasdának is, az öreg gazdának is elmesélte, hogy mi történt. Az öreg gazda minden munkásval megállt, ha két szóra, akkor két szóra, 6 fizetett, de ő megkövetelte, hogy dolgozzunk. És nem komázott a munkásaival. Egy étterem konyháján dolgoztunk, Még a reggelit megettük ülve, de az ebédünk mindig talpon volt. Háromezer ebédet kellett fél tizenkettőtől délután kettőig teremtenünk, kiosztanunk. Kinyomnunk. Telente, két hónapon át, be volt csukva a konyhánk. December derekától január végéig együtt lehettem a családommal. Minden évben hazajöttem, örömmel jöttem haza, de két-három hét után már nem találtam a helyemet. Új-évig én kibeszélgettem magamat a férjemmel, a gyerekeimmel, utána már mehetnékem volt: húzott vissza a magányom. Megszoktam azt a magányt. Meg a munkát is megszoktam, az egész napos munkát. Este tíz óráig dolgoztunk, tízkor bezártuk a konyhát, fölmentünk az emeletre. Mi hárman, három asszony, aludtunk egy szobában az emeleten, megfürödtünk és másnapra a tiszta ruhát is ki kellett készíteni magunknak. A ruhánkat naponta cseréltük. Negyven fokos meleg vót a konyhában, ha minden égett.

Ha főztük a kazányokban a leveseket. Egész nap dolgoztunk, mi nem szórakozni mentünk oda, hanem pénzt keresni. PÉNZT. És a pénzt megkaptuk. Műnk a kelnerekkel is osztottuk a trinkgeldet. Ha a pincér nem

osztotta el velem a borraivalót, a trinkgeldet, várhatott az ételre. Szépen elosztottuk a borraivalót, egész évben abból vásároltam a gyerekeimnek meg magunknak mindent. A-mit kerestem, azt mind hazahoztam. S hazaküldtem évközben. Mert a vámosok is nagyon keresték a pénzt. Postán ötszáz márkát küldhettünk, amit az otthoniak késve és dinárban kaptak meg. Szóval: én a két fiamat, amíg Németországba' vótam, a trinkgeldből ki-stafiroztam. A nagylányokat se stafirozták volna ki jobban.

Telente jártam haza, legalább tíz-tizenkét csomagom vót. Mindég hálókocsiban utaztam haza és a felső ágyat kértem, melyre felpakolhattam a csomagjaimat, és én felkuperodtam oda, a csomagjaim közé. A németek nem, de az osztrák vámosok elég disznók vótak. – Ezek a csomagok? – kérdezték. Persze, hogy az enyimek – gondoltam magamban, de meg se munkantam. Csak a vállamon rándítottam, mint aki nem tud németül. De ezt nekem a fiatal gazdám tanácsolta. – Már egy éve Németországban dolgozik, s egy kukkot sem tud németül – mondta az egyik vámos a másiknak. Én csak hallgattam, amikor reám néztek. Tőlem soha semmit sem vettek el. Pedig írógépet is hoztam a fiamnak, meg gukkereket, hogy is mondják magyarul, távcsöveket is hoztam haza, de nekem soha semmilyen komplikációm nem volt a határon. Nem szaporítottam a szót, azt hitték nem tudok németül. S nem vót miről tárgyalni. Hét-nyolcezer márka készpénz is vót nálam. Csak én nem ilyen kövér vótam akkó, mint most, hanem ötvenegy-két kilós, és vót az a gumibugyi, amibe bevarrtam a pénzt, hogy ne csúszkáljon, ugye, abba a puha nejlonba tettem a pénzt és én azt a nejlonat varrtam, nem a pénzt ötöttem át, azt a nejlonat varrtam, ami nem suhogott, a bugyihoz, a bugyi belsejéhez. Nem vótam kiötözve, amikor jöttem haza. Aranynyaklánc, aranyóra, a-ranygyűrű se vót rajtam, nem akartam felhívni magamra a figyelmet.

Mikor láttam olyan gyerekeket, mint az enyimek, hát az néha megríkatott. Leveleztem a fiaimmal, a férjemmel, elég sűrűn írtak. Mindenki a saját levelét írta. Egymás levelét nem bonthatták fel. – Biztos anyuka szerelmes levelet ír apukának – mondogatták a fiam. – Semmi közötök ahhoz, mit ír a másik! – parancsotam rájuk. Én csendőrkapitány vótam velük szemben. Nálam nem vót pardon. A férjem mindig azzal fenyegette meg a fiaimat: "Vigyázzatok! Mert hazagyün az anyátok Németországból!" Ő nem bántotta a gyerekeket. Az én férjem halász vót. Ott felénk, Belgrád alatt, már nagyon nagy a Duna, meg lehet belőle élni. Ivánován,

akarom azt mondani, hogy a férjem nem dőgozott, de az ő munkája olyan vót, hogy azt könnyen hagyhatta. Ha van van, ha nincs, nincsen hal! És kész. A halászat ilyen: ha van hal, az jó! Ha nincs? Abba is bele kell nyugodni. És én azt nem akartam, hogy a gyerekeim nélkülölzenek. Meg kellett mozdulni. Én azt mondtam: bármilyen munkát elvégzek, csak ne kelljen a gyerekeimnek azt mondjam: NINCS! S én nem akartam áztat megérni, hogy az én gyerekeim más keze-lába legyenek. Hogy béreskedjenek, hogy napszámoskodjanak. Mert én úgy nőtem fel, hogy más keze-lába vótam. Belgrádban is cselédeskedtem. Sándoregyházáról legalább húszan jártunk Belgrádba takarítani. Szerették a magyar asszonyokat. Mert azok dőgoztak, mint az állatok. Meg-

állás nélkül. Tíz éven át négy helyre jártam Belgrádba, s nem cserélgettem a helyeket. Tudtam azt, ha valamit márna nem végzek el, azt a jövő héten úgyis nekem kell elvégeznem.

S így: lebonyolódott az élet. S vótam én sülve és, főivé és, mindenféleképp...

Annyit, de annyit gyalogótam én. Sztárcsovától Iváno-váig, Sándoregyházáig tíz, ha az ember a kövesúton megy tizenkét kilométeren alul nem ússza meg. Amikor befújta az utat a hó, a kövesúton lehetett csak jönni. Fúj a kossava, itt az Al-Dunánál nagyon erős szelek fújnak. Még az embert is elfújják, ha nem vigyáz.

